Betänkande FvUB 20/2026 rd─ RP 117/2026 rd

Förvaltningsutskottet

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av statstjänstemannalagen och 50 § i säkerhetsutredningslagen

INLEDNING

Remiss

Regeringens proposition till riksdagen med förslag till lagar om ändring av statstjänstemannalagen och 50 § i säkerhetsutredningslagen (RP 117/2026 rd): Ärendet har remitterats till förvaltningsutskottet för betänkande.

Sakkunniga

Utskottet har hört
- regeringsråd Miska Lautiainen, finansministeriet
- konsultativ tjänsteman Kaisa-Juulia Raita, finansministeriet
- lagstiftningsråd Niklas Vainio, justitieministeriet
- överinspektör Salla Madetoja, skyddspolisen
- professor Olli Mäenpää.

Skriftligt yttrande har lämnats av
- arbets- och näringsministeriet
- Huvudstaben
- Försörjningsberedskapscentralen
- Fackförbundet Pro rf
- Förhandlingsorganisationen för offentliga sektorns utbildade FOSU rf
- Förbundet för den offentliga sektorn och välfärdsområdena JHL rf.

PROPOSITIONEN

Regeringen föreslår att statstjänstemannalagen och säkerhetsutredningslagen ändras.

Enligt förslaget fogas till statstjänstemannalagen en förtydligande bestämmelse som gäller den oförvitlighet som krävs av en tjänsteman under anställningsförhållandet samt tjänstemannens förutsättningar att sköta sina uppgifter på ett oberoende och också annars tillförlitligt sätt. För att säkerställa detta föreslås att det till lagen fogas en bestämmelse som ger det ämbetsverk som är arbetsgivare möjlighet att ansöka om en säkerhetsutredning av person i alla situationer där det är möjligt enligt säkerhetsutredningslagen, under hela den tid som personens

anställningsförhållande varar, om uppgifterna i anställningsförhållandet kräver det. Genom de föreslagna ändringarna tillgodoses ämbetsverkens och samtidigt också rättskipningsmyndigheternas och laglighetsövervakningens behov att kunna bedöma frågan mot en tydlig författningsbakgrund. I statstjänstemannalagen föreslås också andra ändringar som helheten och författningarnas aktualitet förutsätter. Det föreslås att till statstjänstemannalagens bestämmelse om krav på medborgarskap fogas vissa tjänstemän vid arbets- och näringsministeriet och vid ämbetsverk inom dess förvaltningsområde. Dessutom föreslås det att säkerhetsutredningslagen ändras så, att statliga ämbetsverk och vissa andra organisationer inom den offentliga förvaltningen ska ha samma ställning som exempelvis ministerierna när det gäller uppgifter som fås ur registret över säkerhetsutredningar.

Syftet med propositionen är att främja personalsäkerheten vid statens ämbetsverk.

De föreslagna lagarna avses träda i kraft den 1 januari 2027.

UTSKOTTETS ÖVERVÄGANDEN

Regeringen föreslår ändringar i statstjänstemannalagen (750/1994) och säkerhetsutredningslagen (726/2014). Syftet med propositionen är att svara mot de förändringar som skett i statliga ämbetsverks säkerhets- och verksamhetsmiljö, i synnerhet i fråga om personalsäkerheten. Ändringarna syftar också till att stärka förtroendet för myndigheternas verksamhet.

Enligt 8 c § i den gällande statstjänstemannalagen ska myndigheten vid utnämningsprövningen beakta oförvitligheten hos den som ska utnämnas eller den som ska förordnas till ett uppdrag och säkerställa att denne inte har bindningar som äventyrar en behörig skötsel av tjänsteuppgifterna och också i övrigt har förutsättningar att sköta sina uppgifter på ett oberoende och också annars tillförlitligt sätt. När den nämnda bestämmelsen stiftades konstaterade förvaltningsutskottet att kravet på oförvitlighet, oberoende och tillförlitlighet hos den som utnämns till en tjänst är centralt och gäller inte bara tjänstemän utan hör också till kriterierna för god förvaltning och gäller hela den offentliga förvaltningen (FvUB 23/2017 rd).

Av motiveringen till propositionen framgår att förändringen i säkerhetsmiljön har ökat behovet av att säkerställa tjänstemännens oförvitlighet, oberoende och tillförlitlighet inte bara vid utnämningsprövningen utan också under anställningsförhållandet. En persons oförvitlighet och de övriga krav som anges i 8 c § i statstjänstemannalagen kan utredas genom en säkerhetsutredning av person enligt säkerhetsutredningslagen. Detta är också det viktigaste sättet att bedöma tillförlitligheten hos en person i tjänsteförhållande. År 2024 hade över 40 procent av statens tjänstemän en ikraftvarande säkerhetsutredning.

I statstjänstemannalagen föreskrivs det för närvarande inte tillräckligt tydligt om den oförvitlighet, det oberoende och den tillförlitlighet som krävs av en tjänsteman under anställningsförhållandet eller om möjligheten att bedöma dessa förutsättningar, även om ovan nämnda 8 c § enligt etablerad tolkning anses ange innehållet också i de skyldigheter som ska iakttas under tjänsteförhållandet.

Det föreslås att en ny 19 a § fogas till statstjänstemannalagen. I den föreskrivs om den oförvitlighet som krävs av en tjänsteman under anställningsförhållandet samt om tjänstemannens förutsättningar att sköta sina uppgifter på ett oberoende och också annars tillförlitligt sätt. Om tjänstemannens uppgifter kräver det får myndigheten enligt den föreslagna bestämmelsen ansöka om en säkerhetsutredning av person under tjänstemannens hela anställningsförhållande i alla de situationer där detta är möjligt enligt säkerhetsutredningslagen. En tjänsteman kan enligt den föreslagna 40 § 2 mom. 5 punkten stängas av från tjänsteutövning, om en säkerhetsutredning av person inte kan göras i fråga om en tjänsteman av orsaker som beror på tjänstemannen. Avstängning från tjänsteutövning kan komma i fråga som en säkringsåtgärd till exempel i en situation där tjänstemannen vägrar att medverka till att en säkerhetsutredning av person görs.

Utskottet påpekar att grunderna för tjänsteplikten ska föreskrivas genom lag och att det därför är motiverat att fastställa de centrala skyldigheterna för en tjänsteman på lagnivå. Det kan också anses att grunderna för tjänsteansvaret och tjänstemannens rättsskydd förutsätter att tjänsteplikten framgår tillräckligt exakt av lagen. Liksom den gällande 8 c § i statstjänstemannalagen har också den föreslagna 19 a § ett nära samband med 14 § i lagen, enligt vilken en tjänsteman ska utföra sina uppgifter på behörigt sätt och utan dröjsmål, iaktta bestämmelserna om arbetsledning och övervakning samt uppträda så som tjänstemannens ställning och uppgifter förutsätter. Bedömningen av om kraven uppfylls ska basera sig på en helhetsbedömning där tjänstemannens ställning och uppgifter samt kravens betydelse i förhållande till myndighetens verksamhet beaktas. Utskottet anser att en tjänstemans arbetsgivare ska ha tillräckliga möjligheter att förvissa sig om tjänstemannens oförvitlighet, oberoende och tillförlitlighet under hela anställningsförhållandet.

Förvaltningsutskottet betonar att den nya 19 a § i statstjänstemannalagen förtydligar nuläget. Det är inte fråga om ett behörighetskrav för en tjänst och bestämmelsen varken ändrar eller utökar tjänstemäns tjänsteplikt. Bestämmelsen gäller de krav som ställs på en tjänsteman för att denne ska kunna inneha sin tjänst och som myndigheten kan säkerställa genom att med stöd av 2 mom. i paragrafen i enlighet med säkerhetsutredningslagen ansöka om en säkerhetsutredning av person för tjänstemän som arbetar med sådana uppgifter som avses i 19—21 § i säkerhetsutredningslagen. Bestämmelserna om säkerhetsutredning av person finns även i fortsättningen i säkerhetsutredningslagen. Nu föreskrivs det inte om någon ny grund för att ansöka om en sådan utredning.

Det föreslås att 50 § i säkerhetsutredningslagen ändras så att uppgifter ur registret över säkerhetsutredningar kan lämnas ut till ett större antal myndigheter än tidigare för att bedöma behovet av att skaffa säkerhetsutredningar. I praktiken lämnas det ur registret ut uppgifter om huruvida det finns en ikraftvarande säkerhetsutredning av person där det inte framkommit information som inverkar negativt på personens tillförlitlighet. Utifrån denna uppgift kan myndigheten av skyddspolisen begära att få ansluta sig till en tidigare gjord utredning, varvid någon ny utredning inte behövs.

Bestämmelsens syfte är att påskynda och minska antalet ansökningar om nya utredningar om personer för vilka det redan finns en gällande utredning. Ändringen underlättar och effektiviserar användningen av säkerhetsutredningar hos myndigheterna. Ur registret lämnas inga andra uppgifter ut om personen, till exempel uppgifter ur straffregistret. En säkerhetsutredning av

person kan vara begränsad, normal eller omfattande. Utskottet påpekar för tydlighetens skull att den behöriga myndigheten beslutar om en säkerhetsutredning ska göras och om på vilken nivå den ska göras.

Sammantaget anser utskottet att de föreslagna ändringarna behövs och fyller sitt syfte. Förvaltningsutskottet tillstyrker att lagförslagen godkänns utan ändringar.

FÖRSLAG TILL BESLUT

Förvaltningsutskottets förslag till beslut:

Riksdagen godkänner lagförslag 1 och 2 i proposition RP 117/2026 rd utan ändringar.

Helsingfors 25.9.2026

I den avgörande behandlingen deltog

ordförande Mauri Peltokangas saf
vice ordförande Pihla Keto-Huovinen saml
medlem Alviina Alametsä gröna
medlem Eveliina Heinäluoma sd
medlem Juha Hänninen saml
medlem Christoffer Ingo sv
medlem Anna Kontula vänst
medlem Rami Lehtinen saf
medlem Mira Nieminen saf
medlem Saku Nikkanen sd
medlem Joakim Vigelius saf
medlem Juha Viitala sd
medlem Ben Zyskowicz saml
ersättare Mika Riipi cent.

Sekreterare var

utskottsråd Henri Helo.